

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XX

BELGRADE
1989

BALCANICA XX, Beograd 1989, 9—453.

разних научних дисциплина. У сваком случају треба поздравити једно овакво дело и зажелети да га имају и остале планирске целине у нашој земљи. Аутор је

редовни професор за регионалну географију Природно-математичког факултета у Београду.

Јован Трифуноски

ИСТОРИЈА РУМУНСКОГ ПРАВА

Liviu Marcu i grupa autora, *Istoria dreptului românesc*, vol. II, Bucureşti 1987, 501 str.

Већ у два наврата, 1981. и 1984. године, у овом часопису смо писали о *Историји румунског права* групе аутора која је обухватила средњовековни период и раздобље новог времена закључно са половином XIX века.

Да би заокружили овај посао, поменути аутори су се напоследку позабавили и историјом румунског права од половине XIX века до закључно 1944. године. На око 500 страна дали су богат материјал из ове области и поделили га на два периода. Док први (стр. 15—229) износи збивања до завршетка првог светског рата, докле други (стр. 231—448) говори о међуратном раздобљу и годинама кад се Румунија укључила у систем социјалистичких земаља. Сваки од ова два дела почиње општим погледом у коме су изнети економско-друштвено стање, политичка ситуација, правне структуре и извори, да би се потом прешло на државну организацију. Ту су обрађени уставно право, админи-

стративно право, судске организације, државне финансије, војна организација и међународно право. Ту су напоследку и правне институције у најужем смислу у којима се говори о грађанском праву, трговинском праву, кривичном праву, процесном праву, науци о праву и изучавању права.

Књига је богато попраћена селективном библиографијом (стр. 449—478), а индекс предмета (стр. 479—495) олакшава коришћење књигом.

Треба рећи да је овим делом заокружен целокупан поглед на право у румунској држави, преко феудалног, постфеудалног и капиталистичког друштва до преласка Румуније на социјалистичко уређење. Нема сумње да ће у овој књизи наћи многе занимљиве странице не само историчари права него и сви они који се интересују за односе у румунском судству кроз векове.

Милан Ванку

ВОКАТИВ У БАЛКАНСКИМ ЈЕЗИЦИМА

Jørn Ivar Qvonje, *Über den Vokativ und die Vokativformen in den Balkansprachen und im europäischen Sprachareal* — Modern greek and balkan Studies, Supplementary volume 1, University of Copenhagen 1986.

У балканолошкој лингвистичкој литератури се често говори о вокативу као једној од заједничких прта балканских језика која

на карактеристичан начин употребљава слику о њиховим подударностима, иако сама не представља неку изразиту балканску

специфичност. Том проблематиком се позабавио дански балканолог Ј. И. Квоње који у уводним напоменама своје књиге *О вокативу и вокативним облицима у балканским језицима и европском језичком ареалу* овако опредељује циљ свога рада: „Овај рад нам пружа полазну основу да у балканским језицима покушамо да дамо једну типолошку скицу вокативних облика у границама европског језичког ареала“ (14).

Изалагање је подељено у пет тачака.

1. Вокатив у балканским језицима.

2. Опис вокатива, у оквиру која су обрађена питања односа између вокатива и осталих падежа, вокатива и императива, његов однос према опозицији одређеност/неодређеност, његове синтаксичке могућности и интонационе особине. Што се тиче односа између вокатива и осталих падежа, Квоње полемише са мишљењем М. Здренге по којем је вокатив члан падежног система, тврдећи да је он само један специјални облик именица која показује формалну сличност са номинативом (16—17). Аутор није пропустио да помене ни појаву замене номинатива вокативом која се среће у јужнословенској и староруској народној поезији (његов пример: *цар Лазаре сједе за вечеру*), и која по његовом мишљењу има посредно апелативно-екскламативно објашњење: „То је важно приповедачу како би држао пажњу слушаца“ (19). Ово не важи баш за пример који је навео пошто је код десетерца у питању строго одређен број слогова.

3. У оквиру треће тачке — различити типови вокатива — изнета је методолошки значајна подела вокатива на два главна типа:

а) чист интонациони тип где сама интонација јасно издава вокатив од номинатива (који доминира у германским и романским језицима осим балканороманског, у бретонском, валијском,

јерменском, руском и словеначком, као и неиндоевропским језицима на тлу Европе — угрофинском, турском и баскијском);

б) тип са морфолошки маркираним вокативом који се дели на неколико подгрупа (доминира у балтијском и словенском сем руског и словеначког, затим у балканороманском, албанском, новогрчком, ирском и гелском).

4. Дијакрона морфологија унутрашњих обележја вокатива у индоевропском. Описана је ситуација у разним индоевропским језицима, са посебним освртом на важно балканолошко питање у вокативној проблематици да ли је вокатив у румунском аутохтона појава или је славизам. Конкретно: да ли је наставак мушког рода јединине *-e* (*băiete!* према ном. *băiatul*, „момак“) непосредан континуант латинског *e* (које је постојало само у мушком роду о-основе II деклинације: *DOMINUS — DOMINE!*), или је пореклом из словенске непалаталне парадигме мушког рода. Аутор сматра мало вероватном могућност да је реч о (вулгарно-) латинском суфиксу који се иначе потпуно изгубио у осталим романским језицима, и да је словенско порекло суфикса *-e* још увек једино решење (39). Што се тиче вокативног наставка женског рода јединине *-o* (*fetișo!* према *fetișă*, „девојчица“), истоветног словенском вокативном *-o* из непалаталне парадигме женског рода, Квоње је указао на проблем у његовом непосредном извођењу из словенског који лежи у чињеници да се словенско *-o*, у румунском често претварало у *-ă* (слово > *slovă*, сѣто > *sută*, чудо > *ciudă*), рекавши да би ова појава пре могла бити морфолошке природе (убличавање словенског средњег рода у румунски женски род) и да је стога и словенско порекло румунског вокативног суфикса *-o* једина могућност (47). У вези са тим је указао и на занимљиву паралелу румунском вокативу коју показује ситуација у албанском говору крај Задра; он је под словенским утицајем развио исти тип вокатива: *tatel*,

babo! Албански иначе нема суфиксално обележен вокатив (55).

5. Одговарајући коначно на централно питање у овом раду: да ли је вокатив балканизам, аутор износи одречно мишљење, али закључује да је ипак могућно говорити о њему као карактеристичној црти балканских језика. То лежи у чињеници да се

једна заједничка конзервирајућа тенденција балканских језика огледа у чувању претериталних времена и вокатива, а што је по ауторовом мишљењу засновано на сродству вокатива са финитним глаголским формама, у првом реду са императивом.

Вања Станишић

АРОМУНСКЕ СТУДИЈЕ

Божидар Настев, *Аромански студии — прилози кон балканистиката* (прир. Петар Атанасов), изд. „Огледало“, Скопје 1988, 256 стр.

Накнадно и целовито издавање и прештампавање научних прилога, у данашње време обично оправдавају два основна разлога — жеља да се на једном месту сакупе сви вреднији прилози једног научника расути по различитим домаћим и страним часописима, или пак, надограђујући се на ово прво, тежња да се у част једног научника језгровито, каткад и аналитички, ретроспективно представи његово дело као заокружена целина и научни домет у одређеној области. Једно од таквих дела које заслужује да се у оквиру ових начела као целина, тј. збир радова, појави у научној јавности је књига *Аромански студии* Божидара Настева (1924—1980), истакнутог македонског романисте.

Књига садржи четири основна поглавља. У првом, уводном поглављу налази се *Предговор* приређивача (стр. 9—21) који на десетак страна даје основне податке о животном путу Б. Настева и његовим свестраним интересовањима у области романистике. Овде се затим указује и на ауторову везаност за питање балканске лингвистике, посебно за питања аромунског језика и његовог односа према суседним балканским језицима, при чему су ова интересовања у знатној мери окренута и питањима књижевности и фолклора овога поднебља. Приређивач у *Предговору*

у основним цртама анализира домете ауторовог интересовања, али и сумира значајније резултате његових истраживања, истичући да аутор приступа научним проблемима „секогаш во балкански јазичен контекст па и пошироко истакнувајќи го пред сè контактот што ароманскиот го остварил пред повеќе векови со македонскиот јазик и кој сè уште трае“ (стр. 13). Исти *Предговор* је затим дат и на француском језику, за чим следи *Белешка за изданиево* (стр. 37—38) у којој приређивач даје основна начела приређивања. Након тога је дата *Хронолошка библиографија на трудовите на Божидар Настев* (стр. 39—44). Уводно поглавље завршава се сећањима на Б. Настева, тј. аутентичним изјавама истакнутих светских романиста о његовом лику и научном домету (*Искажувања на романисти за проф. Божидар Настев*, стр. 45—50).

У поглављу под именом *Јазик* налази се неколико прилога који се баве питањем аромунског језика у релацији према суседним језицима, односно типовима језичких интерференција које се јављају на том плану. У раду *Ароманските елементи во македонскиот јазик* (стр. 53—60), аутор указује на чињеницу да се македонски језик развијао у вишејезичкој средини уз доминантан утицај аромунског језика, што у